

SALPAUSSELÄN KALATALOUSALUE
JOKIRAVUN SUOJELUOHJELMA VUOSILLE
2022-2031

LATVASILMU OSK. 2021

Sisältö

Johdanto	3
Jokiravun esiintyminen ja kannan nykytila Salpausselän kalatalousalueella ...	3
Täpläravun esiintyminen ja kannan nykytila Salpausselän kalatalousalueella	4
Suunnitelma täpläräpukantojen käytöstä ja hoidosta	4
Suunnitelma jokiravun suojelutoimenpiteistä Salpausselän kalatalousalueella	5
Lähdeluettelo	5

Työn tilaaja: Salpausselän kalatalousalue

Suunnitelman laatija: Janne Partanen

Päiväys: 28.6.2022

Johdanto

Tämä jokiravun suojeeluohjelma on osa Salpausselän kalatalousalueen vuosien 2022-2031 käyttö- ja hoitosuunnitelmaa. Salpausselän kalatalousalueella esiintyy sekä jokirapua että haitalliseksi vieraslajiksi luokiteltua täplärappua. Molempiin rapulajien esiintymisen takia on tarpeellista laatia tarkempi jokiravun hoitosuunnitelma käyttö- ja hoitosuunnitelman liitteeksi.

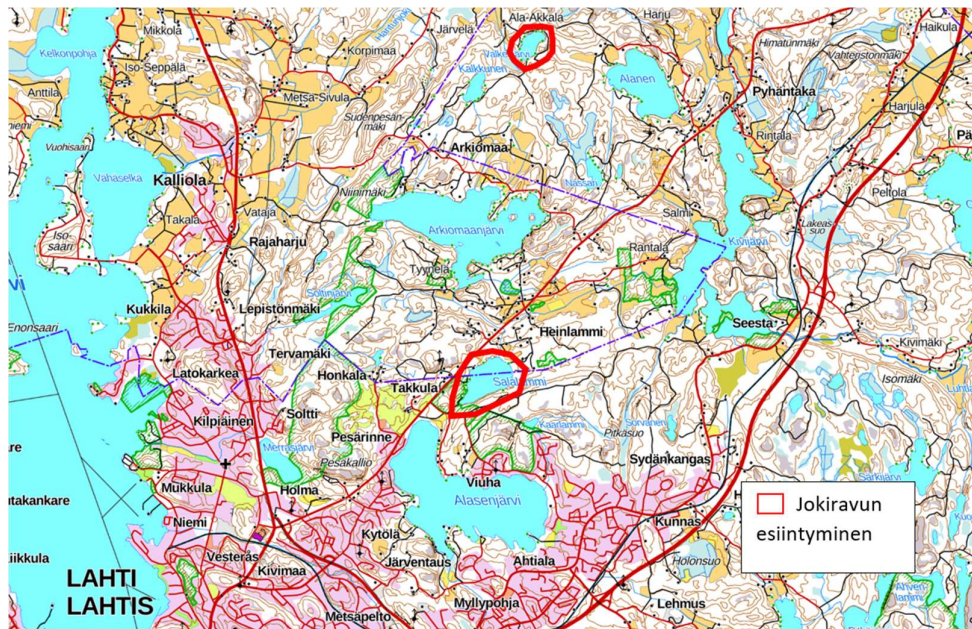
Kansallisessa rapustrategiassa (Erkamo ym. 2019) kalatalousalueen vesialueet on sijoitettu jokiravun suoja-alueen ulkopuolelle. Tällöin strateginen pääpaino on yksittäisten jokirapuesiintymien suojelemisessa eikä niinkään täpläravun leviämisen estämisessä.

Jokiravun esiintyminen ja kannan nykytila Salpausselän kalatalousalueella

Jokirapua kalatalousalueella esiintyy tietyvästi ainakin kahdessa pienessä järvässä. Salalammi on pinta-alaltaan pienikokoinen suppajärvi, josta lähtee laskupuro Kivijärveen. Valkeajärvi on myös pienikokoinen suppalampi, josta lähtee Haritunjokeen yhdistyvä laskupuro. Molemmat järvet ovat pohjavesivaikutteisia ja vedenlaadultaan hyviä (**Kuva 1.**).

Jokiravun kotitusta on yritetty Sompaseen vuodesta 2014 lähtien. Kotitustusitutukset ovat jatkuneet edelleen ja rapukannan tilaa Sompasessa on seurattu mm. koeravustuksilla.

Näiden järvien lisäksi jokirapua saattaa esiintyä pienten purojen latvavesillä. Jokirapu käyttää elinympäristönään matalampia vesialueita kuin täplärapu, ja saattaa siksi menestyä myös pienissä purokohteissa. Pienten purojen jokirapu esiintymistä ei ole kuitenkaan olemassa tarkkoja tietoja.

Kuva 1. Jokiravun esiintyminen kalatalousalueella.

Täpläravun esiintyminen ja kannan nykytila Salpausselän kalatalousalueella

Täplärapua esiintyy käytännössä kaikissa muissa kalatalousalueen järvissä. Täplärapua on alettu istuttaa Suomen vesiin laajemmin vuodesta 1989 lähtien. Kalatalousalueen vesialueet ovat olleet istutusalueina ensimmäisten joukossa.

Täplärapuistutukset alkoivat tuottaa useissa järvissä hyviä tuloksia. Hyviä saaliita saatiin mm. kalatalousalueen suurimmista järvistä Vesijärvestä ja Pyhäjärvestä. Myös useissa Nastolan alueen järvissä täplärapu alkoi menestyä erinomaisesti. Täpläravun pyyntiin perustuva raputalous kehittyi hyvien saaliiden seurauksena ja esimerkiksi Nastolan järvillä osakaskunnat saivat merkittävää tuloa vuokraamalla rapumertoja sekä pyyntilupia omille vesialueilleen (Erkamo & Rajala 2010).

Hyvät täplärapukannat romahtivat 2010 -luvulla suurimmilla järvialueilla sekä useimmilla pienillä järvillä. Syynä täplärapukantojen romahdukseen on arveltu olevan mm. rapuruton aiheuttama kuolleisuus. Rapuruttoa esiintyy Suomessa kahdessa eri muodossa, ns. As-tyyppiä ja Psl-tyyppiä. Lähes kaikissa Suomen täplärapupopulaatioissa esiintyy Psl-tyypin rapuruttoa, jota täplärapu voi sietää hyvin ilman merkittäviä populaatiotason haittavaikutuksia. Eri stressitekijöiden vaikutuksesta (liian tiheä kanta, ympäristön olosuhteista johtuva stressi) Psl-tyypin rapurutto voi kuitenkin lisätä myös täplärapukannoissa kuolleisuutta merkittävästi ja aiheuttaa kantojen taantumista.

Suunnitelma täplärapukantojen käytöstä ja hoidosta

Pyyntiä kestävät täplärapukannat nostavat vesialueen arvoa ja luovat mahdollisuuksia raputalouden kehittymiselle sekä matkailulle. Kalatalousalueen nykyisillä täpläravun esiintymisalueilla täplärapua pyritään hyödyntämään kantojen tuottoon nähden mahdollisimman tehokkaasti.

Täplärapukantojen tilaan vaikuttavat monet tekijät, kuten ympäristöolosuhteet, pyyntipaine, säätila sekä rapukannan koko. Vaihtelevat sääolosuhteet vaikuttavat täplärapuun etenkin pienissä vesistöissä. Hellejaksot lisäävät lämpöstressiä ja altistavat rapurutolle. Nopeasti kylmenevien syksyjen on havaittu lisäävän täpläravun poikasten kuolleisuutta. Vesiensuojelutoimenpiteillä voidaan vaikuttaa vesistöjen veden laatuun sekä mm. kiintoainekuormitukseen. Vesiensuojelutoimet edistävät myös rapukantojen elinmahdollisuuksia.

Kasvavien ja vahvojen täplärapupopulaatioiden alueella suositellaan kannan kokoon suhteutettuna voimakasta pyyntiä. Voimakkaalla pyynnillä voidaan säädellä täplärapupopulaation kokoa. Ylitiheä populaatio luo kilpailua ja stressitekijöitä, jotka voivat heikentää rapuruton sietokykyä.

Täplärapua ei saa siirtää uusiin vesiin, eikä siirtoja saa myöskään tehdä järven eri osista toiseen. Eri rapupopulaatioiden välillä voi olla eroja rapuruton sietokyvyssä johtuen rapuruttokantojen eri virulenssista.

Eristyneillä pienillä järvillä ja vesialueilla voidaan harkita täplärapukannan hävittämistä ja täpläravun korvaamista jokiravulla. Paikallisen täplärapupopulaation hävittämistä kannattaa harkita etenkin vesialueilla, jotka sijoittuvat tunnettujen jokirapualueiden läheisyyteen. Käytännössä

täplärapupopulaation hävittämistä ei kannata kokeilla pinta-alaltaan yli 500 ha järviolueilla.

Suunnitelma jokiravun suojelutoimenpiteistä Salpausselän kalatalousalueella

Täpläravun leviäminen kalatalousalueen nykyisille jokirapualueille pyritään estämään tehokkaalla täplärapupyynnillä jokirapu esiintymien läheisyydessä. Täpläravun pyyntiä voidaan tehostaa mm. edistämällä ravustusmahdollisuuksia ja helpottamalla ravustuslupien saantia.

Tunnetuilla jokirapu alueilla Salalammissa ja Valkeajärvässä saa käyttää vain järvikohtaisia rapupyödyksiä. Rapupyödyksiä ei siirretä pyyntiin järveltä toiselle. Myöskään täplärapualueella pyynnissä käytettyjä rapumertoja eikä kalapyödyksiä saa käyttää Salalammissa ja Valkeajärvellä. Lähtökohtaisesti jokirapujen pyynti Salalammissa ja Valkeajärvellä kannattaa sallia ainoastaan vesialueen omistajille, jolloin ravustusta on helpompi kontrolloida. Tavoitteena on, että tunnetut jokirapukannat pysyvät elinvoimaisina ja jokirapukantoja voidaan hyödyntää myös tulevaisuudessa.

Salalammille ja Valkeajärvelle ei toteuteta kalaistutuksia rapuruton leviämisen vaaran takia. Jokiravun kotiutusalueille tai taantuneille jokirapu alueille voidaan tarvittaessa tehdä siirtoistutuksia. Jokirapuiistutuksista sovitaan aina tapauskohtaisesti ELY-keskuksen kanssa ja istutuksissa käytetään rapuruttovapaaksi tunnettua jokirapukantaa.

Jokirapualueilla huomioidaan jokirapujen tarpeet vesiensuojelussa sekä vesistökuunnostuksissa. Jokiravun biologia huomioidaan etenkin virtavesikunnostuksissa, jolloin voidaan parantaa kalojen lisäksi jokirapujen elinmahdollisuuksia. Vaellusesteiden poistossa voidaan huomioida jokiravun suojeleminen siten, että vaelluseste muotoillaan kalojen liikkumisen mahdollistavaksi, mutta este estää täpläravun liikkumisen yläjuoksulle. Mikäli pieniä puroja kunnostetaan ja niille halutaan kotiuttaa jokirapua, selvitetään ennen toimenpiteitä kohteen nykyinen tilanne rapujen esiintymisen kannalta.

Kalatalousalueen tiedottamisella pyritään lisäämään ravustajien tietoa täpläravusta ja jokiravusta. Tiedottamisella pyritään saamaan aikaiseksi kestävä ravustuskulttuuri, missä huomioidaan eri rapulajit ja toteutetaan tarvittavia toimenpiteitä rapuruton leviämisen estämiseksi. Tiedottamien ravustuksesta ja rapurutosta toteutetaan ensisijaisesti kalatalousalueen internet-sivuilla.

Kalatalousalue pyrkii keräämään tietoa jokiravun ja täpläravun kantojen tilasta. Kerätyn tiedon avulla voidaan arvioida jatkossa tarvittavia toimenpiteitä jokiravun suojelemiseksi.

Lähdeluettelo

Erkamo, E. ym. 2019. Kansallinen rapustrategia 2019-2022. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2019:4.

Erkamo, E. @Rajala, J. 2010. Hämeen täplärapuvedet ja raputalous. Rkkl:n raportteja 4/2011.